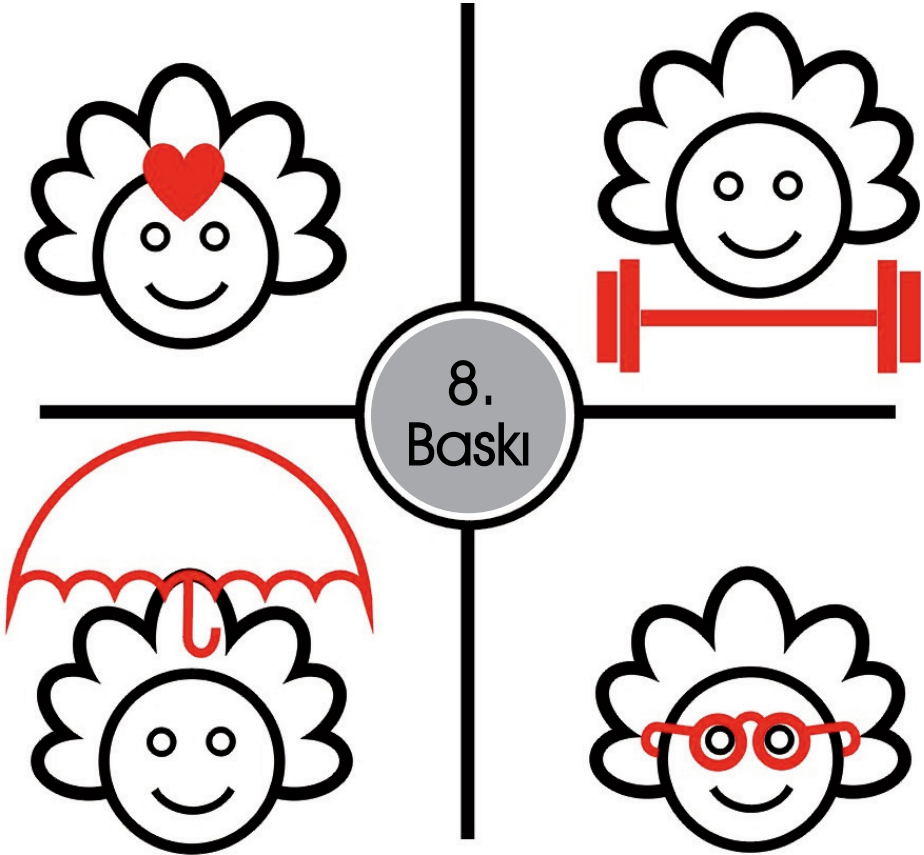

Öğretim İlke ve Yöntemleri

Uygulamalı Bir Çalışma

Dr. Ergin Erginer

Dr. Ergin ERGİNER

ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ: Uygulamalı Bir Çalışma

ISBN 978-605-364-791-1

DOI 10.14527/9786053647911

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

8. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi
Kapak Resim: Öğr. Gör. Salih Bayçu

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

iletisim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖZ GEÇMİŞ

Dr. Ergin Erginer

1972 yılında babasının görevi nedeniyle buldukları Bilecik'te doğdu. Bir yaşına basmadan memleketi olan Eskişehir'e taşındılar. Balkan göçmeni bir ailenin çocuğudur. Annesi Bulgaristan'ın Oryahovo, babası Yunanistan'ın Selanik şehridir.

İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Eskişehir'de tamamladı. Fakülte öğrenimine Dokuz Eylül Üniversitesi'nde başladı, Pamukkale Üniversitesi'nde tamamladı. Sınıf öğretmenliği okudu. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi ve doktora çalışmalarını Hacettepe ve Abant İzzet Baysal Üniversitelerinde sürdürdü, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde tamamladı. 2013-2014 yılları arasında ziyaretçi öğretim üyesi olarak, doktora sonrası çalışmalar yapabilmek için Kanada British Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi Program ve Pedagoji bölümünde bulundu. Prof. Dr. William Frederick Pinar ile program teorisi üzerine çalıştı, seminer ve derslerine katıldı. 'Yaratıcı drama öğretimi' eğitimiyle ilgili gelişimini sürdürdü ve yaratıcı beden dili ve öğretimi üzerine bazı çalışmalar yaptı.

Araştırmacı, akademik çalışmalarını eğitimde program geliştirme bilim alanında sürdürmekte, uygulamalı öğretim yöntemleri ve öğretimi, çocuk edebiyatı ile öğretim, yaratıcı drama öğretimi, yaratıcı yazma öğretimi, yaratıcı öğretim için yüz boyama, öğretmenin beden dilindeki yaratıcılığı ve bunun öğretimi, öğretmeyi öğrenme, ilkökul çocuklarının öğrenme tipleri ve okuduklarını anlama stratejileri gibi, öğrenme ve öğretme süreçleriyle ilgili sorunlara odaklanmaktadır. Yurtiçi ve yurt dışında sunulmuş bildirileri, seminer ve konferansları ile yayımlanmış çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

Halen Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Evli ve bir kız çocuk babasıdır.

ORCID No: 0000-0002-7590-4755

*Anneme,
Eşime,
Bengisu'ya*

ÇALIŞMANIN SENARYOSU

Yüzleri ve isimleri değişse de, bir öğretmen için çocuklar hep aynıdır... Yeryüzündeki hiç bir şey çocukların göz bebekleri kadar parlak olamaz... Dünya dünya olalı, çocukların cepleri hep aynı şeylerle doludur...

Eğitim bireyin davranışsal inşasının sorumluluğunu üstlenmek olarak, oldukça kutsal bir uğraşı alanıdır. Bu sorumluluk hassas, ince, nazenin bağlarla yapılandırılır eğitimciler tarafından. Çünkü eğitimin bilimsel tarafları olduğu gibi, estetik ve sanatsal boyutu da vardır.

Çağın hızla gelişen teknolojisi karşısında bilgi ediniminin yöntemleri sürekli olarak değişmektedir. “Çocuk Merkezilik” iddiası, yerini “Çocuk Çocuktan Öğrenir” savına bırakırken, aslında Program Geliştirme alanının değerli bilim adamlarının yıllar öncesinden bildirdikleri ve hala savunmakta oldukları öğrenme yaşantılarının analizine yönelik çalışmaları, bu savı doğrulamaktaydı.

İşte size, yeni bir çalışma! Öğretim uygulamalarında yeni bir soluk olması dilekleriyle hazırlanmış, öğrenciler ve öğretim sorumlusu tarafından bütün aşamaları bizzat yaşanarak uygulanmış, bir öğretim senaryoları çalışması. Öğretmen adaylarına, öğretmenlere Öğretim Psikolojisine yönelik ipuçları verirken, anne-babaları sınıf içindeki etkinliklere yaklaştırıyor.

Çalışma baştan sona incelendiğinde, üç temel üzerine yapılandırıldığı dikkat çekecektir. Öğretimi planlama, öğretimi uygulama ve öğretimi değerlendirme. Çalışmada Öğrenme Psikolojisi ve Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme alanı ayrınıtısına girilmemiş, sadece Öğretim Psikolojisi üzerine odaklanılmıştır.

Öğretimi planlama aşamasında, eğitimde program geliştirmenin temel ilkeleeri mikro bir anlayışla verilmiş, uygulama etkinliklerine kuramsal bir taban oluşturulmaya çalışılmıştır. Bir ders planının anatomisi kavramıyla anılan bölümde, bir dersi planlamanın bütün ayrıntılarına inilmiştir. Özellikle hedefler bölümü için özel bir çaba harcanmış ve öğrenme ürünlerinin analizi ve öğretimi, tüm incelikleriyle işlenmiştir.

Öğretimi uygulama aşamasında, öğretim yöntemleri ve teknikleri öğretimsel etkinlikler şeklinde düzenlenerek, bu etkinlerin öğretmen adayları, öğretmenler ve anne-babalara öğretilmesi hedeflenmiştir. Özellikle davranışları yapılandırıcı bir öğrenmeyi kılavuzlama anlayışıyla, çocuklarda kavram geliştirme, çocukların sorun çözme ve yaratıcılık becerilerini geliştirme etkinliklerine yoğun olarak odaklanılmıştır. Hiç bir uygulamanın örneksiz bırakılmamasına özen gösterilmiştir.

Öğretim uygulamaları, bir önceki bölümde anılan ders planı modeli doğrultusunda, geliştirilen öğretim senaryolarıyla verilmiştir. Bu yönüyle çalışma, bir “Öğretmenler ve Anne-Babalar İçin Öğretim Senaryoları El Kitabı” niteliği de taşımaktadır. Uygulamalar incelendiğinde, öğretim teknikleri literatüründe var olan bazı etkinliklerin öğretiminde yapılmadığı dikkat çekecektir. Özellikle Çember, Münazara, Kolegyum gibi tartışma tekniklerinin öğretiminde görülecek bu durumun nedeni, diğer uygulamalarda temel tartışma tekniklerinin verilmesindedir.

Diğer bir neden, yeni uygulamalara öncelik verme duyarlılığıdır.

Çalışmanın son bölümünde, öğretimi değerlendirmenin temel özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Değerlendirmeler, öğretim hedeflerine yönelik olarak, program geliştirmeci bakış açısıyla yapılandırılmış, ölçme ve istatistiksel işlemlere değinilmemiştir.

Çalışmanın bazı bölümlerinde özel şekil ve tablolar kullanılmış, uygulama etkinliklerinde ise, çalışmanın okunmasını daha zevkli hale getirmek amacıyla, ilgili etkinlikleri nükteli bir şekilde anlatmaya çalışan karikatürlere ve imkanlar dahilinde hazırlanan uygulama fotoğraflarına yer verilmiştir. Uygulama esnasında bazı çekimler teknolojik yetersizlikler nedeniyle yandığından, eldeki verilerle yetinilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda okuttuğum Öğretim İlke ve Yöntemleri dersinde ortaya çıkan bir üründür. Öğrencilerimle birlikte uzun ve yoğun bir süreçte, hafta sonu derslerine kadar taşınan, taşınan emeklerin sonucudur. Öncelikle bu çalışmayı ortaya çıkarmamda benimle gönül birliği içinde olan öğrencilerime tek tek teşekkür etmeyi ilk ve en önemli sorumluluğum olarak görüyorum. “Hocam bu uygulamaları kitaplaştıran, birlikte yaptığımız dersleri mezun olduktan sonra da beraberimizde götürmek istiyoruz” dileklerini bana ilettiklerinde, kendimde bu kitabı oluşturacak gücü ve cesareti inanın hiç görmüyordum. Bana cesaret ve güç kaynağı oldular. Böylesi zor bir sorumluluğa beni ittikleri için, onlara teşekkürün de yetmeyeceği duygularını taşıyorum.

Öğretmek, sonu olmayan öğrenme sorumluluklarına katlanmaktır. Öğretmen olmak ise bu sorumluluğu yaşamakla eş değerde. Bir öğretmen olarak yetişmemde pek çok kişinin emeği geçti. Öncelikle anneme ve bize küçük yaşta veda eden babama ödeyemeyeceğim emeklerinin karşılığı olarak, ancak sevgimi verebiliyorum. Kardeşlerime, beraberimde gezdirdiğim güven gölgesi oldukları için minnettarım. Kendi doktora çalışmalarının yoğunluğuna aldırmandan benimle yürek birliği yapan eşime ve küçük yaşına rağmen bizimle ders çalışma sevdalısı olan minik yavrumuz Bengisu'ya öğrenme sorumluluğumu paylaştığı için teşekkür ediyor, oyun zamanından çaldığım için ise ondan özür diliyorum.

Öğretmenlik mesleğinin erdemli ve kutsal değerlerini göstererek model olan ilk öğretmenlerim teyzem Ayşen Teke'ye, ilkokul öğretmenim Güldam İşlek'e ve anadil becerilerimin gelişmesinde büyük emeği geçen Edebiyat öğretmenim Erhan Tıg'lı'ya teşekkürü bir görev sayıyorum.

Akademik gelişmemde katkısı olan o kadar çok öğretmenim var ki!... Öncelikle Program Geliştirme alanını bana sevdiren, kütüphanesinin kapısını ardına kadar açan Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Engin Aksel'e, Doç. Dr. Hüseyin Kıran ve Yrd. Doç. Dr. Hasan Erçelebi'ye, Öğr. Gör. Recep Nas'a sonsuz teşekkürler.

Master dönemimde beni bilgileriyle donatan, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyeleri Prof. Dr. Tanju Gürkan, Prof. Dr. Ali Balcı, Prof.

Dr. Üstün Dökmen, Doç. Dr. F. Dilek Gözütok, Doç. Dr. Nilgün Köklü, Yrd. Doç. Dr. Suat Pektaş, Yrd. Doç. Dr. Cem Babadoğan'a ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Süren doktora dönemim içinde bilgilerinden yararlandığım beni yürekten destekleyen öğretmenlerim başta Prof. Dr. Nuray Senemoğlu, Prof. Dr. Veysel Sönmez, Prof. Dr. Yaşar Baykul'a Öğrenme Psikolojisi, Program Geliştirme ve Değerlendirme, Bilimsel Etik, Prof. Dr. Saim Kaptan'a Araştırma Teknikleri konularında ufkumu derinleştirdikleri için minnettarım. Prof. Dr. Mürüvvet Bilen'e teşekkür ediyorum. Prof. Dr. Ali Güler, Doç. Dr. Y. Gürcan Ültanır, Yrd. Doç. Dr. Süleyman Çelenke, Yrd. Doç. Dr. Güler Küçükturen'a yetişmemdeki katkılarından dolayı teşekkür etmek istiyorum. Çalışma boyunca başlarını ağrıttığım arkadaşlarım Öğr. Gör. İlknur Karageyik'e, Arş. Gör. Bahri Ataya, Arş. Gör. Aysel Esen, Arş. Gör. Bahri Aydın ve Arş. Gör. Coşkun Küçüktepe'ye de teşekkür ediyorum, üstün başarılar diliyorum.

Kitabın kapak ve diğer çalışmalarında "Cumhuriyet Dönemi Eğitim Sistemi Araştırması"na fotoğraflarla getirdikleri katkılarından dolayı Safranbolu'nun ilk öğretmen ailelerinden Arsoy Ailesi'ne ve dolayısıyla sevgili eniştem Emekli Öğretmen Yavuz Arsoy'a ve Safranbolu'nun tanınmış ahşap ustası, sanatçı İsmail Ulua-teşe de sonsuz saygılar!...

Canımla değer biçtiğim öğrencilerim; "Asistanın asistanı!" esprilerinin kurbanı Yalçın Türkan'a, karikatürleri ile çalışmayı renkli, hareketli, nükteli hale getiren Ebubekir Çakmak'a, arkadaşlarının okyanus derinliklerinin sesleri eşliğinde ve diğer sesli etkinliklerle ders yapmalarını sağlayan İsmail Özdemir'e, Akrostiş etkinliğine katkılarından dolayı Ramazan Gezek'e, bilişsel alan davranışların öğretimi konusunda katkılarından dolayı Mehmet Güneşe, duyuşsal alan davranışların öğretimi konusunda katkılarından dolayı Rabia Köksal'a, psiko-motor alan davranışların öğretimi konusunda katkılarından dolayı Yasemin Başlantı'ya ve Aysin Kılıç'a, ayrıca ikizler Didem ve Çiğdem Ayhan'a da teşekkürü bir borç biliyorum. İsmi buraya alamadığım diğer öğrencilerime de ayrıca teşekkürler. Özellikle uygulamalara katıldıkları için.

Uygulama fotoğraflarını, ve karikatürleri bilgisayar ortamına aktaran ve yazılı metinler arasına yerleştiren bilgisayar profesyoneli arkadaşım Cemil Karageyik'e, Akademik çalışmalarımın her aşamasında yıllardır desteğini gördüğüm, basım hazırlıkları aşamasında teknik açıdan yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım Rehber Öğretmen Nida Özdemir'e, kuzenim Alper Teke'ye, kapak tasarımı konusunda emeğini tükettiğimiz sayın Zülfikar Sayın'a minnettarım.

Çalışmanın uygulama ve yazım aşamasında, çalıştığım kurumun yaratıcısı değerli insan sayın İzzet Baysal'a, bölüm başkanı ve dekan olarak yöneticisi Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi sayın Prof. Dr. Yaşar Akbıyık'a, sağladıkları rahat ve özgür çalışma ortamından dolayı teşekkür borçluyum.

Çalışmanın bilimsel içeriğinden kaynaklanan bütün sorumluluk araştırmanın kendisine aittir.

Ankara, 2000

Ergin ERGİNER

ÇİKOLATA SOSLU ÖNSÖZ

Bu çalışma benim ilk göz ağrım. Amacım öğretim yöntemlerinin öğretimi-ni senaryolar yoluyla yapmaktı. Hazırlamaya başladığım günden beri o da benim gibi büyüdü ve gelişti. İşte şimdi, yine yenilenmesi ve yeni bir önsöz yazılması gerekti!.....

Bu gerekliliğin nedenlerine gelince!..... Öğretmen arkadaşlarım, bana hep, “Uygulamalı ve güzel, bu tür çalışmalara devam edin ne olur!”, “Her yere ulaştırın kitabınızı!” dileklerini iletiler. Bu açıdan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kuruluş-larda çalışan meslektaşlarımdan aldığım dönütler güzeldi. Akademisyen çevreden de çok olumlu dönütler aldım, yeni baskıdaki düzeltmelerimde onların düşünceleri etkili oldu. İsimleri, buraya sığamayacak kadar çok. Hepsine candan teşekkür ediyorum. Alım gücü zorlukları nedeniyle, öğrencilerimin bazen çalışmama ulaşamadıklarını gözlediğim oldu. Kütüphane desteğiyle ve diğer özel çabalarımla onlara daha çok ulaşmaya çalıştım. Umarım bu zorlukları da atlatırız. Şimdilik yaşamlarından memnun görünüyorlar, kitabımı okumayı sevdiğini söylüyorlar. Onlar okudukça ve staj çalışmalarındaki uygulamalarında, arttığımı, çoğaldığımı hissediyorum. Bir öğretmen için bundan daha güzel bir haz, her halde yok!

Bengisu olgun ve sabırlı tutumundan dolayı, ödüllerin en büyüğünü hak etti, ama bir öpücük de yetiyormuş ona. Tatlı yavrum, bir evren dolusu öpücük sana, bir o kadar da senden bana! Eşim Dr. Aysun Erginer, kendi çalışmalarının yoğunluğuna karşın, yine bana katlandı. Çikolata soslu cappuccinolarını unutmayacağım!

Pegem A çalışanlarına yürekten sevgiler. Servet, içtenliğine teşekkürler!

Çalışmanın bilimsel içeriğinden kaynaklanan bütün sorumluluk araştırmanın kendisine aittir.

Tokat, 2004 Dr. Ergin Erginer

GELİŞTİRİLMİŞ ÜÇÜNCÜ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Üçüncü baskıya geldiğimizde, çalışmamın bir önceki baskısının daha çok insan tarafından ilgi görmesi ve takdiri beni çok sevindirdi. Bu yeni baskıda da yine bazı yenilikler yapmayı düşündüm.

Hedefler kısmında üst düzey bilişsel öğrenme becerilerinin yeniden yapılmasına, üst düzey duyuşsal ve psikomotor öğrenme ürünlerinin analizine, değişik vurgular yaptım ve davranışların kazanılmasına yönelik parametrelerinin davranış değiştirme süreçleriyle ilişkisine değindim. Öğretmen adaylarının hedef belirlerken ve yazarken düştükleri yanılıgıları eğlenceli bir örnek problem olayla esprili bir şekilde vermeye çalıştım.

Kasıt ve istendik sözcüklerinin anlamlarının algılanmasında ve işlevselliğinde, öğrenme süreçleri açısından ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz sonuçları gelişim psikolojisi verileri ışında açıklamayı denedim.

Yine etkinliklerin uygulamalı olarak öğretimi bölümünde, her bir etkinliğin öğrenci davranışları açısından inşasına yönelik öğretimsel değer ölçütlerini kullanarak, etkinlikler için kimlik kartları hazırladım. Böylece, öğretmen adaylarının, bu kimlik kartlarındaki ölçütleri kullanarak etkinlikleri birbirlerinden daha iyi ayırt edebilmelerine yardım etmeyi amaçladım. Bu ölçütleri kullanarak, öğretmen adaylarının KPSS’de öğretim ilke ve yöntemlerine yönelik karşılaşıacakları soruları daha kolay yanıtlatabileceklerini düşünüyorum.

Etkinliklerin öğretimi temelli bir yaklaşımla hazırladığım bu çalışmanın, yeni öğretim programlarının geliştirilmesiyle bugünlerde aktüelleşmeye başladığını görüyorum. Bununla birlikte, ne kadar iyi niyetle hazırlanırlarsa hazırlansınlar, bu programların uygulanışına yönelik gözlemlerim ise beni ürkütüyor. Öğretmenlerin kılavuz kaynak kitaplardaki etkinlikleri uygulama aşamalarını madde madde gerçekleştirmeye çalıştıklarını, şaşırtdıklarında, kılavuzdaki etkinlikleri uygulama ilkelere dönüp, “bir dakika çocuklar öyle değilmiş böyle uygulanacakmış!” gibi bir ifadeyle öğrenme süreci yarattıklarına şahit oldukça, öğretmen eğitimindeki eksikimizin çok açık bir şekilde ortaya çıkması, öğretmen eğitimci olarak beni yaralıyor. Bir öğretmenin sınıf yönetimi becerilerini bu kadar ruhsuz bir biçimde gün yüzüne çıkarması, gerçekten üzüntü verici. İstisnalara söz yok! Yeni programlarda odaklanan etkinlik temelli yaklaşımların, yazılı kaynaklarda kalmaması, öğretmenlerin etkinlik hazırlama, bu etkinlikleri uygulama ve değerlendirmeye yönelik becerilerle daha iyi donatılmaları için önlem alınmasını ivedilikle arzu ediyorum ve bu çalışmayla özellikle alandaki bu sorunlara çözüm üreten olmak istiyorum.

Öğretmenlerin etkinlik hazırlama, uygulama ve değerlendirme konusunda yaratıcı düşünmelerine yardımcı amaçlayan bu çalışmanın, ülkemizin eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlamasını özellikle çok istiyorum. Daha yeni çalışmalarda buluşmak dileğiyle!

YENİ BASKI İÇİN SONSÖZ

Bu yeni baskıda da yine bazı yenilikler yapmayı düşündüm.YÖK'ün öğretmen eğitimi programlarında yaptığı değişiklikleri temel alarak hacmi azaltılmış bir formatta kitabımı yeni şekline soktum.

Kitap üç temel bölümden oluşmakta. Bir ders planı modelleyerek, öğretmen adaylarının öğretimi planlamayla ilgili tüm kavramları kazanmalarını sağlamak için bol örnekli birinci bölümde, program geliştirmeye dönük kuramsal bilgilere ayrıntılarıyla yer vermeye çalıştım. İkinci bölümde, yine ders planlarıyla çeşitli öğretim etkinliklerini, sınıf içindeki uygulama senaryolarıyla vermeye çalıştım. Üçüncü bölümde ise, öğretimi değerlendirmeye dönük temel kavramlardan bahsettim ve öğretmen adaylarını ölçme ve değerlendirme dersini almaya hazır hale getirmeye çalıştım. Umarım başarmışımdır.

Öğretmen olmuş tüm öğrencilerimi özlemle kucaklayarak ve öğretmenliğe yeni adım atan öğrencilerimi selamlayarak, tüm okuyucularımı ise mutlu insanı yetiştirmek için içtenlikle çabalamaya, önerdiğim etkinlikleri sınıflarında uygulamaya davet ediyorum. Barışçıl bir dünya için eğitime hep ihtiyacımız olacak.

Nevşehir, 2015

Dr. Ergin Erginer

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÇALIŞMANIN SENARYOSU.....	v
ÇİKOLATA SOSLU ÖNSÖZ	ix
GELİŞTİRİLMİŞ YEDİNCİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ.....	x
YENİ BASKI İÇİN SONSÖZ.....	xi
İÇİNDEKİLER.....	xiii

BÖLÜM 1 ÖĞRETİMLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR (1 - 92)

Giriş	1
Öğretim Etkinliklerini Hazırlama ve Uygulama İlkeleri.....	5
Bir Ders Planının Anatomisi	7
1. Uygulama Öncesi Hazırlık Çalışmaları	7
2. Gerekeçe	12
3. Hedefler	13
İstendik Olan Nedir? Kasıt Olan Nedir?	14
Hedeflerin Kaynakları ve Süzgeçleri	15
Hedeflerin Doğası	16
Hedeflerin Davranışsal Doğası.....	16
Bilmek, Sevmek, Yapmak Eylemlerinin Bütünleştirilmesi: Alışkanlık Kazanma ve Davranışsal Tutarlılık	17
Hedef Taksonomisi	18
Bilişsel Alan Öğrenme Ürünleri ve Analizi.....	18
Duyuşsal Alan Öğrenme Ürünleri ve Analizi	25
Psiko-motor Alan Öğrenme Ürünleri ve Analizi	33
Hedeflerin Olanaklılığı ve Kolaylaşıklığı	37
Hedeflerin Davranışlara Dönüştürülmesi	38
Bir Eğitim Hedefi ve Kapsayıcı Davranışlarıyla Tanımlanması.....	40
Taksonomik Düzeylere Göre Hedef Örnekleri.....	42
Bilişsel Alan Hedef Örnekleri	42
Duyuşsal Alan Hedef Örnekleri	45
Psikomotor Alan Hedef Örnekleri	46
Hedef ve Hedef Davranış Yazmada Yaşanan Zorluklar	48
Bir Örnek Olay: Komik Hedefler	48

4. İçerik.....	50
5. Öğretimsel Teknoloji	55
6. Öğretimsel Strateji	57
7. Öğretim Senaryosu (Eğitim Durumları/ İşleniş).....	59
8. Sınama	63
9. Dersin Değerlendirilmesi (Oto Kontrol)	64
Bir Ders Örneği	65

BÖLÜM 2

ÖRNEK ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

(93 - 532)

Giriş.....	93
Öğretim İlkeleri ve Öğretimde Hiyerarşik Düzen	94
Uygulama Örnekleri	104
Soru Sorma Etkinliği Öğretimi	104
Kavram Eşleştirme Etkinliği Öğretimi	134
Akrostiş Etkinliği Öğretimi.....	154
Benzer Bir Uygulama: Akronim.....	181
Başka (Ters Başka) Etkinliği Öğretimi.....	182
Görüş Geliştirme Etkinliği Öğretimi.....	209
Serbest Kürsü Etkinliği	213
Mim (Sessiz Aktrist) Etkinliği Öğretimi	221
Beden Dili ile Oynanan Yaratıcı Bir Oyun: Bedenimasyon	238
Görevli Tartışma Grupları Etkinliği Öğretimi.....	241
Görevli Tartışma Grupları	246
Phillips 66 Etkinliği.....	246
Panel Etkinliği Öğretimi.....	269
Forum Etkinliği Öğretimi	294
Beyin Fırtınası Etkinliği Öğretimi	308
Altı Şapkalı Düşünme Etkinliği Öğretimi.....	323
Sinematik Etkinliği Öğretimi	349
Sıcak Sandalye Etkinliği Öğretimi.....	363
Kırmızı Koltuk Uygulaması.....	370
Yeşil Koltuk Uygulaması	375

Balık Kılçığı Etkinliği Öğretimi.....	383
Ağaç Kökü Uygulaması	388
Üç Boyutlu Balık Kılçığı Uygulaması	407
Sorun Çözme (Kalite) Evi Etkinliği Öğretimi	410
Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Etkinliği Öğretimi	431
Yaşantı Kümeleri (Takım Çalışması) Etkinliği Öğretimi	445
Örnek Olay Etkinliği Öğretimi.....	466
Gösteri Etkinliği Öğretimi	480
Drama Etkinliği Öğretimi	498
Yaratıcı Öğretmen Etkinliklerine Bir Örnek.....	521
Konuşan Resimler Etkinliği	521

BÖLÜM 3 **ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİNİ DEĞERLENDİRME** **(533 - 564)**

Giriş.....	533
Öğretim Etkinlikleri Neden Değerlendirilir?	534
Değerlendirmeye Yönelik Genel Yaklaşımlar	536
Öğretim Programı Değerlendirme Yaklaşımları.....	538
Üç Temel Değerlendirme Biçimi	539
Hedefleri Değerlendirme.....	540
Bilişsel Alan Davranışların Değerlendirilmesi.....	541
Duyuşsal Alan Davranışların(Tutumların) Değerlendirilmesi.....	557
Psiko-Motor Alan Davranışların (Becerilerin) Değerlendirilmesi	560
Diğer Değerlendirme Örnekleri	560
Kaynakça.....	565

1. BÖLÜM

ÖĞRETİMLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Giriş

Eğitimle davranış değişikliği oluşturmanın çok, kapsamlı, karmaşık ve farklı kaynaklardan beslendiği, nihai hedefin ise sadece mutlu insan yetiştirmek olduğu bir öğrenme çağını deneyimliyoruz. Bu bağlamda, eğitim, insanı daha fazla bilgiyle donanık kılmaktan öte, bilgiyi daha hızlı, yararlı, yaratıcı ve teknik özelliklerle destekleyecek biçimde kullanacak insanları yetiştirmeye odaklanmaktadır. Daha çok bilen değil, daha çok sorgulayan ve araştıran, daha çok ilişkilendiren ve yorumlayan, daha fazla üreten insanlara gereksinim duyulmaktadır artık. Bu süreç, bilgili olmadan bilge olmaya doğru akıp gitmektedir. Soyut bilgi somutlaştıkça ve kullanışlı oldukça, insanlık için daha pragmatik bir değer kazanmaktadır. Soyut ve analitik düşünme becerilerinin kazanımından sağlanan üretimler de, yaşamı daha teknolojik, modern ve konforlu kılmaktadır.

Öğrenme ve öğretme yaklaşımlarındaki hızlı değişiklik, bilginin edinimini amaç olmaktan çıkarmış, yöntem sorunu olarak tartışmaya açmıştır. Öğretme etkinlikleri öğretime değil, öğrenene yönelmiş, bireye bilgi aktarımı ve öğretimi önemini kaybetmiş ve yaşantısal anlamdaki öğrenme etkinliklerini düzenleyenler, kritik düşünme ve akıl yürütme, sorun çözme ve yaratıcılık becerilerini kılavuzlamayı hedef edinmişlerdir. Çocukları bilgilendirmenin değil, onların gelişimsel ihtiyaçlarına uygun öğrenmelerinin, yaşantılarının en yakınında olan doğal ve sosyal kavramları geliştirme ve pekiştirmenin daha önemli olduğu anlaşılmıştır.

Öğrenmenin meydana gelmesinin, üç koşula bağlı olduğu -davranış değişmesi olacak, davranış değişmesi kalıcı olacak, davranış değişmesi yaşantı ürünü olacak (Ertürk, 1979)- yaklaşımlar, öğrenmeyi tanımlamaya ve anlamaya dönüktürler. Fidan (1982: 4)'a göre davranış değiştirme işinin hangi faaliyetler yoluyla ve

nasıl gerçekleştirileceği ise, bizi doğrudan doğruya öğrenme işine ve onu sağlamak için düzenlenen öğretme sürecine götürmektedir. Öğretme, herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama ve sağlama faaliyeti (Ertürk, 1972: 83) olarak tanımlanmakta ve öğrenmenin yönetimi olarak da anlam kazanmaktadır.

İstenilen yönde gerçekleşmeyen davranış değişmesi geçerli öğrenmeyi açıklayamamaktadır. Etkin öğrenme, çocukların seyredip dinlemekle yetinmeyip, bu sürece etkin olarak katıldıkları, bağımsız olarak hareket ettikleri ve araştırdıkları anlamına gelmektedir (Weikart, 1993: 70). Çocuk öğrenirken, tüm özelliklerini geçirdiği öğrenme yaşantılarında var etmektedir. Başka bir deyişle de, çocuğun tüm öğrenme özellikleri, geçirdiği ve geçireceği öğrenme yaşantılarının içinde gizlidir ve bilişsel, duyuşsal, psiko-motor gereksinimlerinin araçları olan öğrenme stilleri neyi gerektiriyorsa, öğrenme yaşantıları da ona göre şekillenecek ve davranış değişmesi olacaktır. Dışarıdan, hazır bulunuşluk gereksinimlerine aykırı olarak kazandırılmaya çalışılan davranışların yaşantıya geçirilmesi mümkün görünmemektedir. İlgi ve istek duyulmadan, güdüleme ve motivasyonla pekiştirilmeden öğrenme olamayacağı açıktır. Yıldırım (1982: 147)'a göre "eğitimin amacı, öğrenmeyi olumlu bir süreç haline getirmek, kendine güveni sağlamak ve öğrenciye daha fazla öğrenmeye yeteneği olduğunu kanıtlayarak, öğrendiği materyalin değerli olduğu duygusunu vermektir". İşte geçerli ve etkin öğrenme bu koşullar altında işletilebilmektedir.

Çocuğa öğrettiklerimizi çocuğun davranışlarında gözlüyor olmamız, davranış değişikliğinin geçerliliğine işaret edecek güçlü ipuçları taşımamaktadır. Kazandırılmak istenen davranışların (öğretilenlerin), çocuğun yaşantılarında gözlenmesi, öğrenme için gerekli ve yeter koşuldur. Öğrenmenin gerçekleştiğine en güçlü kanıt, çocuğun öğrendiklerini yaşantılarına transfer etmesi, yaşantılarında kullanmasını gözlemlemektir. "Bilişsel öğrenmede, tekrar, ancak öğrenilenlerin unutulmasını önleyebilir. Bu nedenle, bilişsel öğrenmelerde öğrenilmiş bilginin aynen tekrarı değil öğrenilenlerin yeni durumlara uygulanması önemlidir" (Tekin, 1994: 20).

Özçelik (1989: 4)'e göre, "öğretme- öğrenme sürecinin doğasını, temel öğelerini ve işleyişini öğrenerek bu süreci yakından ve sıkı bir biçimde izlemek, böyle bir denetimle ondan beklenen tüm ürünleri almak, öğretilen davranışların oluştuğu ya da belirlediği psiko-motor beceri, bilişsel güç veya duyuşsal özeliği öğrencilere kazandırmak" gerekmektedir. Öğrenci ve öğretmen, bir noktada, öğrenme-öğretme sürecinde birleştiklerinde öğrenme ortaya çıkmaktadır. Bu alan, her hangi birine bağımlı değil, ortak yaşantı alanıdır. Öğrenme olayının başlangıç noktasında öğrenci vardır ve merkezdedir.

Turgut (1991), “Eğitim mi, talim mi?” sorusunu sorarken, eğitimi anlamlandırmaya vurgu yapmaktadır. Eğitim, en basit anlamıyla, bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirme sürecidir. Bu süreç, öğrenme yaşantılarıyla sağlanacak, istendik yönde ve kasıtlı olacaktır. Oysa eğitim kavramının içindeki sürekliliğin anlamı, “belli davranışların aynı biçimde ve aynı içerikle sürgit tekrarlanması demek değildir (Tekin, 1980: 11). “Bilginin basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta örgütlenmesi, bunun düzenli öğrenme yaşantılarıyla oluşan davranış değişiminde tekrarı, sürekliliği en iyi ifade eder. Dolayısıyla, eğitim bu anlamıyla süreç diye nitelendirilmektedir. Öğrenme yaşantıları bu süreç içinde birbiriyle sıkı sıkıya kenetli olduğunda tam öğrenme gerçekleşecek (Erginer, 1994: 17-18)”, “çatışma halinde olduklarında ise, unutulmaya karşı dirençsiz bir öğrenme (Tekin, 1980: 11)” ortaya çıkacaktır.

Davranış değişikliği oluşturmada en tehlikeli durum, öğrenilenlerin karşılığında olumsuz bir bedel oluşturulmasıdır. Örneğin (Erginer, 1994: 18), bir öğretmenin Matematik dersinde Basit Kesirler ünitesini işlerken öğrenme zorluğu çeken bir öğrenciyi azarladığını, ceza verdiğini (öyle ki kızgınlığını çocuğun zaten gelecekte de başaramayacağı, öğrenemeyeceği tartışmasına kadar götürdüğünü), varsayalım. Basit kesir kavramının öğrenilmesi sonucunda, basit kesir kavramının öğrenilmesine karşılık, olumsuz başka bir çok davranışın da kazanılabileceği (Basit kesir kavramını öğrenmenin ne anlama geldiğini öğrenme, başaramayacağını öğrenme)’ni düşünmek gerekmektedir. “Bir öğrenci, bir kelimeyi yanlış seslendiriyorsa, kimse öğrencinin o kelimeyi seslendirmeyi öğrenmediğini söyleyemez. Öğrenci söz konusu kelimeyi yanlış seslendirmeyi öğrenmiştir” (Fidan, 1982: 14). Eğitim durumları, hem birden çok hedefe hizmet etmeli, istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarmaktan irak olmalıdır (Tekin, 1994: 22).

İyi bir öğretmen, karşısındaki öğrencinin rolüne girebilmeli, “Eğer ben bu konuyu hiç bilmeseydim bana nasıl anlatılmasını isterdim?” sorusunu, kendisine sorabilmelidir. Öğretmenin öğrencinin seviyesine inmesi gerektiği söylendiğinde, aslında bu gerçek ifade edilmektedir. Eğer öğretmen, öğrencisiyle bir de duygusal açıdan empati kurar, onun duygularını doğru olarak anlarsa, ortaya çok uygun bir eğitim ortamı çıkmış olur (Dökmen, 1994: 47). Her öğretmen, öğrenci olmayı bilebildiğince, öğretirken öğrenebildiğince öğretmendir (İnam, 1994: 66). “Çocuğun kendi potansiyeli içinde yaptığı gayreti hesaba katmadan, onu diğerleriyle kıyaslayarak not veren eğitim türü (Cüceloğlu, 1994: 290)” öğrenciyi kaybetmek anlamına gelmektedir. Öğrencinin hazır bulunuşluğuna yönelik gelişimsel yeterliklerinden vazgeçmek mümkün değildir ve pedagoji biliminin nefret ettiği tek fiil kıyaslamaktır. “Söylediğimi yap, yaptığımı yapma değerleri de öğretmek için etkili bir yol değildir. Çünkü, bu da bir değer öğretir” (Gordon, 1993: 200).